

Son dokuz ay İstanbul'da kaldım ve bu sürede iki üniversitede Türk ve Yunan toplumundan örneklerle sunduğum ve milliyetçiliği konu edinen dersler verdim. Bu hafta Atina'ya döndüm. Uzun bir süre Türkiye'de kalma fırsatını değerlendirdiğime fevkalade memnunum. Türkiye'yi "içinden" ve günü gününe yaşamak ve ülkeyi dolaşmak çok hoştu. Ayrıca son aylarda Yunanistan'ın başına gelenleri yakından yaşamamak da ruh sağlığım açısından kuşkusuz iyi oldu. Şimdi elimde olmadan kıyaslamalar yapıyorum. Kıyaslamaların büyük yararı oluyor. Kimi zaman çok çarpıcı sandığımız bir gelişmenin başka yerlerde de yaygın olduğunu görürsünüz; kimi zaman kanıksadığınız bir durumun çok özel ve çok ender olduğunu yine kıyas yoluyla anlarsınız. Sonunda son ayların genel bilançosunu çıkardığımda geride kalanın her iki ülke için de geçerli olan bir "aporia" duygusu olduğunu hissediyorum.

Aporia çok eski bir kelime ama çağdaş felsefi bir terim olarak kullanılması yenidir. [1] Farklı ama akraba anlamları var: şaşkınlık, kuşku, çelişkili varsayımların açmazı, mantığın tıkanması, anlamsızlık, anlayamamanın sıkıntısı gibi. Postmodern anlayışı temsil eden düşünürler, örneğin Derrida, bu duyguyu araştırmanın başlangıcı sayar. Bu duygu olmazsa merak da olmaz. Bu iki ülkede iç dünyamda işte bu aporia egemen. Son günlerden bir iki örnek vereyim.

Yunanistan'da, özellikle sol kesimler IMF gibi finans güçlerini istemiyor ve bu yönde protesto gösterileri yapıyor, grevler oluyor. Oysa Yunan devleti (AB Para Birliği içinde olduğundan para da basamadığı için) tek kaynak olan bu çevrelerden nakit para almadığı durumda ay sonunda emekli maaşlarını bile ödeyemeyecek. Karşı olanlar acaba ne istiyorlar diye aporia içindeyim! Acaba maaş almak da mı istemiyorlar? Ben de ölmek istemiyorum, ama "Azrail, go home!" diye gösteri yapmayı anlamsız buluyorum. Öte yanda hükümet ise, özellikle başbakan soğukkanlılığını aşırı derecede kaybetmiyor: uluslararası platformlarda "yer küremizin kalkınma modeli" ve "iklim değişikliği" konularında konuşmalar yapıyor. Ama özelleştirmeler, kapalı mesleklerin (loncaların da diyebilirsiniz) piyasa ekonomisine açılması, devletin yeniden organize edilmesi gibi konular ise henüz emekleme aşamasında. Sahi, ne oluyor?

Türkiye'de darbe ve darbeciler, komplo ve komplocular konusunda şaşkınlık olmaması. Sivillere karşı müdahaleleri güya kimse istemiyor. Ama bunlar olunca da hemen herkes sineye çekiyor. Bahanelerin bini bir para. "Ergenekon" olayında suçluluğu kanıtlanmamış olanların hapiste olmalarına karşı çıkılıyor. Başka türlü nasıl olacaktı ki? Mahkeme kararı çıkmadığına göre, ve aksi ispatlanıncaya kadar, tabii ki bu insanların masum sayılmaları gerekir. Şüpheli sıfatı ile tutukludurlar. Ama yalnız "Ergenekoncular" değil, başka birçok "masum" kimse şu an hapiste. Belki "şüpheli sayılanların hiç biri hapsedilmemesi gerekir" demek isteyenler var; ama bunun bu biçimde ifade edildiğini de duymuyorum. Duyarlılık sanki yalnız "birileri" için. Sahi, acaba ne isteniyor? Mahkeme öncesi suçluluğun (paradoksal) ispatı ve sonra tutukluluk halini mi? Yoksa hızla çalışacak bir adalet mekanizması mı – ki bunda tabii ki ben de sonuna kadar

varım? Neden gerçekçi olamıyoruz. Alt tarafı, şimdi hava limanlarımıza ve bulvarlarımıza dün astığımız başbakanın ismini verdiğimiz, dün şiir okudu diye hapis yatmış olanın şimdi başbakan olduğu, aporia nedeni bir ülkede tutukludurlar.

Hele o seks kaseti konusu! Evet, adi komploydu, evet yasa dışı yollarla oldu, özel hayata karışmamalıyız, zina yasalara göre zaten suç sayılmıyor, ahlak ise göreceli bir şey: birilerinin affedilmez ahlaksızlıktır dediğine bakarsınız eş çıkar affeder. “Aferin, erkek adammış” diyen bile çıkabilir. Hepsi kabul! Ahlak konusu herkesin kendi tercihidir ve bu, en sonunda seçim sandığına yansır. Ama konu bu değil ki! Kapı komşumun seks hayatı tabii ki beni ilgilendirmez. Ama hayatımı ona teslim ettiğim, kararlarının beni doğrudan etkileyecek adamın özel hayatı farklıdır. Bu nasıl görülmez, nasıl hala bambaşka bir alanda tartışırız. İşte aporia! Başbakan, bakan, milletvekili gibi görevler üstleniş olanlar saklamak ihtiyacını duydukları halleri olmamalı. Yumuşak karınları, Aşil topukları olmamalı. Varsa, şantajla açıklar demektir. Bu durumda artık özgür de değiller demektir. Özel hayatlarında istediklerini yapabilirler. Seks konusunda eşcinselliği, zinayı, metresi, kumayı seçebilirler. Ama bu yaptıklarından utanıyor, çekiniyor ve çevreden saklıyorsa, böyle bir kimsenin benim haklarımı gözetecek bir konumda da olamaz. Çünkü bu kişi artık özgür iradesiyle karar verme durumunda olmayabilir. Özel sırlarımız olabilir; ama onlardan fazlasıyla utanıyor ve saklıyorsak, bu konuların açığa çıkmasını büyük ayıp sayıyorsak şantaja açığız demektir. “Varan bir” bunun işaretidir. Böyle riskler alan kimseleri demokratik ülkelerde sorumlu mevkilerde bırakmazlar. Şeffaflık bu anlayışla isteniyor.

Türk-Yunan ilişkilerinin nasıl dostane bir hava içinde geliştikleri, ama içten içe nasıl kaynadığı, nasıl örneğin gazetecilerin – kendi kamburunu, yani bu ilişkilerin veto güçlerini göremeyenler misali - en şık bir dille “ama canım artık siz de biraz olgunlaşın, bize özenin ve komplekslerinizi aşmaya çalışın, dilinizi bozup olumlu, örnek ve alicenap girişimlerimizi sabote etmeyin” yollu kadim söylemin yeniden üretilmesi de aporia nedeni. Bu sürecin sonuna mı yoksa başına mı daha yakınız aslında?

Aporia belki de benim kendi mizacımdan sonucu. Zaten dar ve geniş çevreme hep şaşkın, anlamaya çalışarak ama sonunda her adımda yeni sorularla karşılaşarak yaşadım. Sorularına hemen uygun yanıtları yakıştırarak rahata kavuşanlar da benim için aporia kaynağı: nasıl da huzurludurlar! Bilmem ki, aporia belki hem anlamaya başlamanın hem de huzursuzluğun ilk adımıdır. Ama ben değişmek de istemiyorum.

Bir de eeeee unutmadan bambaşka ve eeeee tuhaf (eeee yani aporia nedeni) bir ııııı konu var. Eeeeeee son zamanlarda eeeee çok sık olarak ııııııı özellikle profesyonel TV sunucuları ııııııı konuşurken ııııı beni çok eeeee rahatsız eden sesler çıkarıyorlar. Düşünürken “e” ve “ı” diye sesler... Çok eee rahatsız edici.

*

[1] Nişanyan'lık edip etimolojisini vereyim: Yunanca "a-poros/poria"dan. A "olmayan" anlamında, "a-narşi"de olduğu gibi (arşi olmayan yani egemen olmayan); poros/poria ise geçit/geçmek demek. Boğaziçi'ne Bosporous veya Bospor denmesi de "poros" ile ilgili: Mitoloji ile ilgili bir öyküye göre buradan bir boğa (bous) geçmiş (poros etmiş!).